

Σχολιασμός της ΑΠ 1195/2023 Ζητήματα κατανομής δικαιοδοσίας μεταξύ στρατιωτικών και κοινών δικαστηρίων επί συναφών εγκλημάτων στρατιωτικών και ιδιωτών

Γεώργιος Παπουτσιδάκης

Δικηγόρος, ΜΔΕ Ποινικού Δικαίου ΕΚΠΑ,
Υπ. ΔΝ ΕΚΠΑ

*Φωτογραφία: Στέλιος Σκοπελίτης
Στρατοδικείον Αθηνών, Ακαδημίας 9 και Κριεζώτου. Κατεδαφίστηκε το 1969.*

Η υπό εξέταση απόφαση του Αρείου Πάγου¹ πραγματεύεται τη σχέση της κοινής ποινικής με τη στρατιωτική δικαιοσύνη στην περίπτωση της συμμετοχής στο έγκλημα ιδιωτών και στρατιωτικών, αλλά και της απλής συνάφειας εγκλημάτων στρατιωτικών και ιδιωτών. Το ζήτημα της εκκρεμοδικίας που κρίθηκε με αυτήν ανέκυψε εν προκειμένω με ιδιαίτερη ένταση λόγω της συνάρτησής του με τη συνταγματική κατανομή της ποινικής δικαιοδοσίας μεταξύ κοινών και στρατιωτικών δικαστηρίων.

1. ΑΠ 1195/2023, ΠοινΧρ 2024, σ. 440 επ.

Η προσβαλλόμενη απόφαση, ήτοι η υπ' αρ. 146/2022 απόφαση του Πενταμελούς Στρατοδικείου Θεσσαλονίκης, κήρυξε απαράδεκτη την ποινική δίωξη σε βάρος της κατηγορουμένης υπολογαγού, κατόπιν αποδοχής της προβληθείσας από τον συνήγορο υπεράσπισης ένστασης εκκρεμοδικίας κατ' άρθρο 57 παρ. 3 ΚΠΔ. Η αιτίαση συνίστατο στο γεγονός ότι η κατηγορουμένη είχε ήδη δικαστεί σε πρώτο βαθμό για το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης κατ' εξακολούθηση με την υπ' αρ. 5346/11.11.2021 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης, κατόπιν της παραπομπής της στο εν λόγω δικαστήριο δυνάμει του από 06.09.2021 κλητηρίου θεσπίσματος του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης. Μάλιστα, η κατηγορούμενη άσκησε έφεση κατά της προαναφερθείσας απόφασης, η οποία δεν είχε ακόμα εκδικασθεί. Για την ίδια ακριβώς πράξη παραπέμφθηκε με το από 08.02.2021 κλητήριο θέσπισμα του Εισαγγελέα του Στρατοδικείου Θεσσαλονίκης ενώπιον του Πενταμελούς Στρατοδικείου, το οποίο εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη.

Κρίσιμη είναι, εν προκειμένω, η διατύπωση της διάταξης του άρθρου 57 παρ. 3 ΚΠΔ περί εκκρεμοδικίας πριν και μετά τις τροποποιήσεις που επέφερε ο Ν. 4855/2021 στο νέο ΚΠΔ, διότι η ποινική δίωξη που ασκήθηκε από τον Εισαγγελέα του Στρατοδικείου διά της εισαγωγής της υπόθεσης με απευθείας κλήση στο ακροατήριο² προηγήθηκε της αντίστοιχης του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών. *Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι τη θέση σε ισχύ του νέου ΚΠΔ η αρχή της εκκρεμοδικίας δεν διέθετε ρητή νομοθετική κατοχύρωση, αλλά προέκυπτε εμμέσως από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 125 και 132 ΚΠΔ³ ή αναλογικά από το άρθρο 57 ΚΠΔ 1951 περί ουσιαστικού δεδικασμένου.⁴ Σύμφωνα λοιπόν με την παρ. 3 του άρθρου 57 του νέου ΚΠΔ (Ν. 4620/2019) υπό την αρχική του μορφή: «Αν σε βάρος του ίδιου προσώπου για την ίδια πράξη ασκήθηκαν περισσότερες διώξεις, κηρύσσονται απαράδεκτες λόγω εκκρεμοδικίας εκείνες οι οποίες ασκήθηκαν μεταγενέστερα, εφόσον δεν προηγούνται διαδικαστικά». Η τελευταία προϋπόθεση απαλείφθηκε με τον Ν. 4855/2021,⁵ ώστε σήμερα να κηρύσσεται απαράδεκτη λόγω εκκρεμοδικίας η χρονικά μεταγενεστέρως ασκηθείσα ποινική δίωξη, ανεξαρτήτως διαδικαστικού σταδίου. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση⁶ του ως άνω νομοθετήματος, «... εισάγεται ρητά το απαράδεκτο της χρονικά μεταγενέστερης ποινικής δίωξης, ανεξάρτητα από τον δείκτη της δικονομικής της ωριμότητας. Κατά συνέπεια, η διαδικασία απλουστεύεται, αλλά και σε πρακτικό επίπεδο οι μεθοδεύσεις αποφεύγονται». Το ζήτημα του προβαδίσματος της ποινικής δίωξης που ασκήθηκε χρονικά πρώτη ή εκείνης που βρίσκεται σε διαδικαστικά πιο προχωρη-*

2. Βλ. άρθρο 200 παρ. 1 ΣτρΠΚ σε συνδυασμό με άρθρο 43 παρ. 1 ΚΠΔ.

3. Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4620/2019, σ. 26-27.

4. Παπαδαμάκης Α., ό. π., σ. 257, Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, έκδ. 4^η, ΠΝ Σάκκουλας, 2017, σ. 289.

5. Με έναρξη ισχύος την 12.11.2021 κατ' άρθρο 203 Ν. 4855/2021.

6. Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4855/2021, σ. 135 – 136.

μένο στάδιο είχε απασχολήσει την επιστήμη και υπό τον προΐσχύσαντα ΚΠΔ. Ο Παπαδαμάκης προκρίνει την υιοθετηθείσα με τον Ν. 4855/2021 και σήμερα ισχύουσα λύση, επειδή αυτή μένει ανεπηρέαστη από «δικονομικές διευθετήσεις ασύμβατες με τον ρόλο της εκκρεμοδικίας»,⁷ ενώ την ίδια θέση ασπάζόταν ο Ανδρουλάκης υπό τον παλαιό ΚΠΔ.⁸ Προσέτι, υπό το άρθρο 81 του ΣχΚΠΔ της Επιτροπής Μανωλεδάκη κηρύσσονταν απαράδεκτες οι μεταγενέστερες ποινικές διώξεις, ανεξαρτήτως διαδικαστικού σταδίου.⁹ Ωστόσο, μεγάλη μερίδα της θεωρίας υιοθετούσε παλαιότερα την αντίθετη άποψη και θεωρούσε τη διαδικαστικά, και όχι τη χρονικά επόμενη ποινική δίωξη, απαράδεκτη,¹⁰ ομοίως και η νομολογία.¹¹ Φρονούμε ότι η νέα τροποποίηση όχι απλώς δεν προωθεί, αλλά τουναντίον υποσκάπτει την αρχή της επιτάχυνσης, η οποία τείνει να καταστεί νομιμοποιητική αναφορά σχεδόν κάθε νομοθετικής παρέμβασης τα τελευταία χρόνια.¹² Άλλωστε, η όποια αντίρρηση στηρίζεται σε ανεπίτρεπτες δικονομικές μεθοδεύσεις μετριάζεται, αν αναλογιστεί κανείς την δυνατότητα συνένωσης των δικογραφιών, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι εκκρεμούν στο ίδιο δικαστήριο, αντί της κήρυξης απαραδέκτου λόγω εκκρεμοδικίας, δυνατότητα που έχει γίνει δεκτή στη νομολογία.¹³

Το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Θεσσαλονίκης, εφαρμόζοντας το άρθρο 57 παρ. 3 ΚΠΔ όπως ίσχυε πριν τις τροποποιήσεις του Ν. 4855/2021, δεν κήρυξε απαράδεκτη την υπό του Εισαγγελέως Πλημμελειοδικών ασκηθείσα ποινική δίωξη, παρά το γεγονός ότι ήταν χρονικά μεταγενέστερη της αντίστοιχης που ασκήθηκε από τον Εισαγγελέα του Στρατοδικείου Θεσσαλονίκης. Και τούτο διότι τη δεδομένη χρονική στιγμή η μεν πρώτη εκκρεμούσε στο ακροατήριο και έλαβε χώρα έναρξη της συζήτησης, η δε δεύτερη είχε μεν εισαχθεί σε αυτό, πλην όμως δεν είχε εκκινήσει η ακροαματική διαδικασία, συνεπώς βρισκόταν ακόμη στο στάδιο της προπαρασκευαστικής κύριας διαδικασίας. Από απόψεως διαχρονικού δικαίου, η δικονομική μεταχείριση της υπόθεσης υπό το πρίσμα αυτό ήταν η ορθή, δεδομένου ότι η απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου εκδόθηκε την 11.11.2021, ήτοι μόλις μία ημέρα πριν την έναρξη ισχύος

7. Παπαδαμάκης Α., ό. π., σ. 258, πλαγιάρ. 391.

8. Ανδρουλάκης Ν., ό. π., σ. 289, υποσημ. 104.

9. Σεβαστίδης Χ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, τόμ. Ι, έκδ. Β', εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2023, σ. 977.

10. Δεδές Χ., Η εκκρεμοδικία εν τω ποινικό δικονομικό δικαίω, ΠοινΧρ 1961, σ. 1 επ., Ζησιάδης Β., Ποινική Δικονομία, τόμ. Α', 1976, σ. 307 επ.

11. ΑΠ 1029/1999, Υπερ. 1999, σ. 1381 επ. με παρατηρήσεις Μαργαρίτη Α., ΕφΑθ 2168/2000, ΠοινΧρ 2001, σ. 74 επ., ΣυμβΠλημμΟρεστ 62/2011, ΠοινΔικ 2012, σ. 689 επ., ΣυμβΠλημμΛευκ 28/2004, ΠοινΔικ 2005, σ. 169 επ., ΣυμβΠλημμΔραμ 64/1994, ΠοινΧρ 1994, σ. 1043 επ. Βλ. περαιτέρω αναφορές σε νομολογία, σε Μαργαρίτης Λ., Αυτοτελής ισχυρισμός περί κηρύξεως της ποινικής διώξεως απαράδεκτης λόγω εκκρεμοδικίας, ΠοινΔικ 2005, σ. 64 επ., Σεβαστίδης Χ., ό. π., σ. 976 – 977.

12. Δαλακούρας Θ., Η αποχή από την ποινική δίωξη ως εναλλακτική μορφή περάτωσης της ποινικής διαδικασίας, ΠοινΧρ 2014, σ. 327.

13. Σεβαστίδης Χ., ό. π., σ. 980, πλαγιάρ. 164.

του Ν. 4855/2021. Εξάλλου, η δικονομική αντιμετώπιση της εκκρεμοδικίας εξαρτάται από τον νόμο που ισχύει κατά τον χρόνο που το δικαστήριο επιλαμβάνεται της υπόθεσης.¹⁴

Περαιτέρω, οι προϋποθέσεις της εκκρεμοδικίας είναι ίδιες με αυτές του δεδικασμένου, με εξαίρεση το στοιχείο του αμετάκλητου της απόφασης ή του βουλεύματος.¹⁵ Εν προκειμένω, δεν δημιουργεί προβληματισμό ούτε η ταυτότητα προσώπου ούτε η ταυτότητα πράξης, που είναι άλλωστε δεδομένες στην υπό εξέταση υπόθεση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει, αντίθετα, το γεγονός ότι οι παράλληλες ποινικές δίκες διεξάγονταν ενώπιον δικαστηρίων διαφορετικής δικαιοδοσίας, δηλαδή της τακτικής ποινικής δικαιοδοσίας, αφενός, και της ειδικής στρατιωτικής ποινικής δικαιοδοσίας, αφετέρου, ώστε το δικονομικό κώλυμα της εκκρεμοδικίας φέρεται να αναφύεται μεταξύ ποινικών διαδικασιών ενώπιων διαφορετικών ποινικών δικαιοδοσιών.

Οι κρίσιμες διατάξεις για την κατανομή της δικαιοδοσίας μεταξύ κοινών ποινικών και στρατιωτικών δικαστηρίων¹⁶ εντοπίζονται αρχικά στον ΣτρΠΚ¹⁷ και δευτερευόντως στον ΚΠΔ. Έτσι, οι στρατιωτικοί υπάγονται κατ' αρχήν στα στρατιωτικά δικαστήρια,¹⁸ ενώ οι ιδιώτες απαγορεύεται, κατά την επιταγή του άρθρου 96 παρ. 4 στοιχ. α' του Συντάγματος,¹⁹ να υπάγονται σε αυτά. Στην πράξη, μπορεί να ανακύψει το φαινόμενο συμμετοχής στο έγκλημα τόσο στρατιωτικού όσο και ιδιώτη, το οποίο ρυθμίζεται δικονομικά στο άρθρο 195 ΣτρΠΚ: Αν το έγκλημα ανήκει στο κοινό ποινικό δίκαιο, αρμόδια είναι τα κοινά ποινικά δικαστήρια, ενώ αν πρόκειται περί στρατιωτικού εγκλήματος, η υπόθεση χωρίζεται και θεμελιώνεται αρμοδιότητα των στρατιωτικών δικαστηρίων για τον στρατιωτικό και των κοινών ποινικών για τον ιδιώτη.²⁰ Ως «συμ-

14. Σεβαστίδης Χ., ό. π., σ. 980, πλαγιάρ. 163.

15. Σεβαστίδης Χ., ό. π., σ. 974, πλαγιάρ. 157. Βλ. για το δεδικασμένο και την εκκρεμοδικία, Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις Έννοιες, σ. 175 επ.

16. Πρόκειται για τη διάκριση της ποινικής δικαιοδοσίας σε τακτική και ειδική. Ειδική ποινική δικαιοδοσία καλείται η προβλεπόμενη στο Σύνταγμα που θεμελιώνεται κατ' απόκλιση της τακτικής ποινικής δικαιοδοσίας, και που λαμβάνει χώρα με βάση το πρόσωπο του κατηγορουμένου (εδώ: τη συνδρομή ή μη της ιδιότητας του στρατιωτικού). Στις υπόλοιπες –περιοριστικά αναφερόμενες– μορφές ειδικής ποινικής δικαιοδοσίας συγκαταλέγονται τα δικαστήρια ανηλίκων, τα στρατιωτικά δικαστήρια και το δικαστήριο λειών. Βλ. Παντελής Α., Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, έκδ. 3^η, Α.Α. Λιβάνη, 2016, σ. 401, πλαγιάρ. 386, Μοροζίνης Ι., Άρθρο 96, σε: Βλαχόπουλος Σ., Κοντιάδης Ξ., Τασόπουλος Γ. (επιμ.), Σύνταγμα – Ερμηνεία κατ' άρθρο, ηλεκτρονική έκδοση, σ. 28, πλαγιάρ. 29.

17. Ν. 2287/1995.

18. Βλ. άρθρο 193 ΣτρΠΚ, όπου και οι προβλεπόμενες εξαιρέσεις.

19. Για την ερμηνεία του άρθρου 96 του Συντάγματος, βλ. Μοροζίνης Ι., Άρθρο 96, σε: Βλαχόπουλος Σ., Κοντιάδης Ξ., Τασόπουλος Γ. (επιμ.), Σύνταγμα – Ερμηνεία κατ' άρθρο, ηλεκτρονική έκδοση (<https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/arthro-96/>).

20. «Στρατιωτικό» είναι κατ' άρθρο 1 ΣτρΠΚ «κάθε πράξη που προβλέπεται και τιμωρείται από τις διατάξεις αυτού του Κώδικα». Αναλυτικά για το στρατιωτικό έγκλημα, βλ. Παπαδαμάκης Α., Προβλήματα συρροής εγκλημάτων στο στρατιωτικό ποινικό δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, 1991, σ. 18 επ., Λιβισιανής Α., Συρροή και Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2022, σ. 1 επ.

μετοχή» νοείται ασφαλώς η συναυτουργία (ΠΚ 45) και κάθε μορφή υπό στενή έννοια συμμετοχής στο έγκλημα κατά τα άρθρα 46-47 ΠΚ, δηλαδή η ηθική αυτουργία και η συνέργεια.²¹

Ζήτημα εμπλοκής στην ίδια ποινική δίκη ιδιώτη και στρατιωτικού μπορεί, όμως, να γεννηθεί και στην περίπτωση της συνάφειας, πράγμα που κατά τη σχολιαζόμενη απόφαση συνέβη στην περίπτωση που τέθηκε υπό την κρίση του Αρείου Πάγου. Το άρθρο 197 ΣτρΠΚ ρυθμίζει αποκλειστικά και ειδικότερα σε σχέση με τον ΚΠΔ την περίπτωση συρροής εγκλημάτων τελεσθέντων από τον ίδιο δράστη²² (ΚΠΔ 128 περ. α'). Στον χώρο του στρατιωτικού ποινικού δικαίου, ως προς όλες τις υπόλοιπες μορφές συνάφειας που γνωρίζει η ποινικοδικονομική μας τάξη, εφαρμόζεται το άρθρο 128 περ. β', γ' και δ' ΚΠΔ, όπως επιβάλλει το άρθρο 213 ΣτρΠΚ για την εφαρμογή του ΚΠΔ στη στρατιωτική δικαιοσύνη.

Στην υπόθεση που έκρινε η σχολιαζόμενη απόφαση, παρατηρούμε ότι η κατηγορούμενη στρατιωτικός δικάστηκε από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Θεσσαλονίκης από κοινού με την μητέρα της για την πράξη της συκοφαντικής δυσφήμισης. Από την επισκόπηση της δικογραφίας προέκυψε όμως ότι οι ως άνω κατηγορούμενες συμπαραπέμφθηκαν στο Τριμελές Πλημμελειοδικείο όχι ως συναυτουργοί ή συμμετοχοί, αλλά ως δράστιδες συναφών εγκλημάτων υπό την έννοια του άρθρου 128 περ. β'.²³ Το γεγονός αυτό έχει μείζονα σημασία για τον καθορισμό όχι απλώς του αρμόδιου δικαστηρίου, αλλά του δικαστηρίου που ασκεί νόμιμα ποινική δικαιοδοσία *in concreto*. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν ανέκυπτε ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 195 παρ. 1 ΣτρΠΚ για την υπαγωγή στρατιωτικού και ιδιώτη στα κοινά ποινικά δικαστήρια για μη στρατιωτικό έγκλημα, όπως είναι η συκοφαντική δυσφήμιση. Εξάλλου, ούτε για αναλογική εφαρμογή του άρθρου 130 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ για τη συνεκδίκαση από το ανώτερο δικαστήριο μπορεί να γίνει λόγος, αφού κατά τον νόμο²⁴ το Πενταμελές Στρατοδικείο εξομοιώνεται με το Τριμελές Πλημμελειοδικείο.²⁵ Συνεπώς, ο μοναδικός ενδεδειγμένος τρόπος για να υπερκεραστεί το εδώ εξεταζόμενο πρόβλημα συνίσταται στον χωρισμό της υπόθεσης, ώστε ο στρατιωτικός να δικαστεί από το στρατιωτικό δικαστήριο και ο ιδιώτης από το κοινό ποινικό δικαστήριο. Με βάση αυτή τη συλλογιστική, στην υπό κρίση υπόθεση το Τριμελές Πλημμελειοδικείο όφει-

21. Παπαδαμάκης Α., Στρατιωτικό Ποινικό Δίκαιο, έκδ. 3^η, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003, σ. 473. Για την υπό στενή έννοια συμμετοχή βλ. αντί άλλων Μυλωνόπουλος Χ., Ποινικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος, ΠΝ Σάκκουλας, 2020, σ. 779 επ.

22. Τούτο προκύπτει από το γράμμα του νόμου, που αναφέρεται στη συρροή εγκλημάτων. Συρροή όμως δύναται να υπάρξει μόνον στο πρόσωπο του ίδιου δράστη. Βλ. Παπαδαμάκης Α., ό. π., σ. 474, ΑΠ 984/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1373/2000, ΠοινΧρ 2001, σ. 521 επ.

23. «... β) από τη δράση πολλών που δεν είναι συναίτιοι στον ίδιο τόπο και χρόνο ...».

24. ΣτρΠΚ 214 παρ. 1 περ. δ'.

25. Παπαδαμάκης Α., ό. π., σ. 481.

λε να μην εκδικάσει την κατηγορία σε βάρος της κατηγορουμένης στρατιωτικού, να κηρύξει απαράδεκτη την ασκηθείσα ποινική δίωξη για τη συγκεκριμένη κατηγορούμενη στρατιωτικό, καθότι στερούνταν ποινικής δικαιοδοσίας όσον αφορά το πρόσωπό της (*rationae personae*), και να διαβιβάσει τη δικογραφία στον Εισαγγελέα του Στρατοδικείου Θεσσαλονίκης προκειμένου αυτός να ασκήσει την προσήκουσα ποινική δίωξη. Μάλιστα, καθότι δεν νοείται παραπομπή της υπόθεσης απευθείας από τα κοινά ποινικά δικαστήρια στα στρατοδικεία,²⁶ αυτή επανέρχεται στο στάδιο της προδικασίας, ώστε ανατρέπεται και η αναστολή επιδικίας.²⁷

Εφόσον η υπ' αρ. 5346/2021 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης, καθ' ο μέρος επιλήφθηκε της κατηγορίας σε βάρος της κατηγορουμένης αξιωματικού, εκδόθηκε όχι απλά καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητας, αλλά καθ' υπέρβαση της συνταγματικής κατανομής της ποινικής δικαιοδοσίας, υπήρξε ανυπόστατη, μη δυνάμενη να παραγάγει δικονομικές συνέπειες, όπως η εκκρεμοδικία ή, σε περίπτωση που είχε καταστεί αμετάκλητη, το δεδικασμένο.²⁸ Κατ' ακολουθία, το Πενταμελές Στρατοδικείο όφειλε να απορρίψει την ένσταση εκκρεμοδικίας που προβλήθηκε από την υπεράσπιση της κατηγορουμένης για τον λόγο ότι εκκρεμούσε η εκδίκαση της ίδιας πράξης στο Τριμελές Εφετείο Πλημμελημάτων. Επομένως, ορθά ο Άρειος Πάγος δέχθηκε ως βάσιμη την αναίρεση του Εισαγγελέα του Στρατοδικείου, ιδρυομένου του προβαλλόμενου λόγου αναίρεσης της υπέρβασης εξουσίας (ΚΠΔ 510 παρ. 1 στοιχ. Θ'), διότι το Πενταμελές Στρατοδικείο, δεχόμενο την ως άνω ένσταση και κηρύσσοντας απαράδεκτη την ασκηθείσα υπό του Εισαγγελέως του Στρατοδικείου ποινική δίωξη, άσκησε δικαιοδοσία που δεν του δίνει ο νόμος, καθώς δεν υπήρχε δικονομικώς υποστατή ποινική διαδικασία και απόφαση στην οποία θα μπορούσε να θεμελιωθεί το δικονομικό κώλυμα της εκκρεμοδικίας

26. Σεβαστίδης Χ., Παρατηρήσεις στην ΤρΕφΝαυπλ 583/2007, ΠοινΔικ 2009, σ. 175.

27. Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία, έκδ. 9^η, σ. 71, ΠεντΑερΑθ 879/2008, ΠοινΧρ 2011, σ. 156 επ.

28. Ποινικό δεδικασμένο και εκκρεμοδικία δεν παράγεται επίσης από απόφαση διοικητικού ή πολιτικού δικαστηρίου, από πράξη διοικητικού οργάνου, από απόφαση εκκλησιαστικού δικαστηρίου και από απόφαση πειθαρχικού οργάνου. Βλ. εκτενέστατη παράθεση νομολογίας για το ζήτημα, σε Σεβαστίδης Χ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2023, σ. 939 επ., πλαγίαρ. 103.